

PRIMELE SCRISORI EXPEDIAȚIE DIN BUCUREȘTI, ÎN AFARA SPAȚIULUI ROMÂNESC

Gabriel Ciotoran

Iubitorii de istorie sunt familiarizați cu scrisori din secolele XIX și XX expediate din orașul București sau primite de diversele personalități ale acestuia.

Acest articol aduce la cunoștința publicului larg patru scrisori trimise din orașul acesta în secolul XVI, mai exact în ultimul sfert al acestuia. Lectura lor, destul de dificilă de altfel, este un bun prilej de a constata ce era în mintea unor oameni din acele timpuri, ce probleme și obiceiuri aveau, mai ales că ei se aflau la cârma Țării Românești, fiind printre puținii care știau să scrie! Scrisul lor era destul de agramat de altfel, după cum se constată.

“În acele vremuri fără ziare, fără poștă, telegraf, relațiile se¹ întrețineau prin viu grai și prin scrisori duse prin codrii și pașunile munților sau peste mări și țări, de oameni de încredere (mesageri) care aduceau și răspunsurile. Foarte puțini oameni știau să scrie, acesta fiind apanajul domnitorului și a celor care îl înconjurau. Scrisorile erau în general scrise în limba slavonă, limba cancelariilor europene din Evul Mediu, sau în greacă cum este și cazul celor 3 scrisori pe care le voi reda în întregime mai jos expediate de Ecaterina, mama lui Mihnea Turcitul (1577-1583; 1585-1591) surorii sale Marioara care se afla la Veneția și în limba italiană în care este scrisă scrisoarea expediată de Pascal, un nepot al Ecaterinei, același Marioara, mama lui.

Dacă primele scrisori expediate de Vlad Țepeș și Radu cel Frumos, în a doua jumătate a secolului al XV-lea fuseseră la Brașov, sau următoarele pe parcursul unui secol la Sibiu deci în cuprinsul spațiului românesc, acestea au fost expediate în afara acestuia! Au urmat scrisori trimise de domni români, dogelui din Veneția².

Istoriografia³ păstrează de la același domnitor și opt scrisori expediate din Rhodos în limba turcă primului vizir de la Istanbul și altor domnitori prin care imploră să i se dea din nou domnia după ce fusese înlocuit cu Petru Cercel în 1583.

Ele demonstrează decăderea politică a Țării Românești, cu un deceniu înainte de renașterea înfăptuită de Mihai Viteazul. Frazele se repetă stereotip iar tonul lor este deosebit de umil, nedemn pentru un domnitor român. Într-o scrisoare Mihnea promite Padișahului, 500.000 de galbeni și alte servicii. Ele au fost însă eficiente Mihnea recăpătând domnia în vara lui 1585. De altfel, Berthier, agentul Franței la Poartă, semnalase regelui Henric al III-lea situația critică a protejatului său⁴, Petru Cercel. Ecaterina o anunță pe Marioara, care era la Murano că: Cel ce nădăjduiește își ajunge scopul, măcar și în fundul Pământului să ajungă omul și dacă-l iubește Dumnezeu îl scoate iar de acolo”⁵. Noua domnie a lui Mihnea II

¹ 527 Documente Istorice slavo-române, at A.Holzhausen.

² Lettere Principi, Arhiva din Veneția.

³ Bănescu N – opt scrisori turcești ale lui Mihnea Turcitul. Comunicare făcută Academiei Române în 1930.

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

Turcitul, a ținut însă, tot șase ani ca prima domnie. Atâtea umilințe, cheltuieli și speranțe, pentru doar încă șase ani!

Mihnea turcitul a fost fiul lui Alexandru al II-lea și avea doar 13 ani la moartea tatălui său, când a ajuns domnitor. Astfel, puterea aparținea de fapt mamei sale Ecaterina Salvaresso. Preluarea domniei s-a făcut fără incidente, în luna septembrie a anului 1577: Domnia sa nu a fost caracterizată de fapte deosebite, ci doar de lupte cu pretenții la domnie, de creșterea dărilor percepute poporului, de supunere față de Imperiul Otoman, el trecând de altfel la mahomedanism, în anul 1591, la pierderea celei de-a doua domnii pentru a-și salva viața.

† Εἰς τὴν αὐτονεστασίαν καὶ τιμωρίαν ἀδελφῆ μου ἀγαπητῆς, πρῶτης Μαριοῦρας, πολλὰ χρηστῶματα. Καὶ παρακαλῶ τὸν θεὸν τοῦ εὐρῆναι σε ἡ γραφῇ μου ἐν ἰγίῃ καὶ οὐστηρίῃ. Καὶ ἀνερωτῶ καὶ περὶ ἐμας, μετ'ὴν θήναμην τοῦ θεοῦ καλλὰ ἐρησκόμενος ὥστε τοῦ νῆν. Γήνωσκε, ἀδελφί μου ἀγαπητῆ, ὅταν ὀνομασθῇ ὁ σὺχρόμενος ὁ αὐθάντης, ἔγραψε ὁ Μιχναὺ Βεϊβόδας ἀρέντης, μετ'ὴν θήναμην τοῦ θεοῦ καὶ ἐναι καὶ κακὰ κερδία μὲν ἔχῃς πῶς δὲν σὲ ἐνημερίηται τῶσον κερδὸν νὰ σοὺ στίλῃ γραφῆν εἰς τοῖς ἡγεῖσιν τὸ πῶς δὲν μὰς βολῇ. ὅτι δὲν ἐνε τάτῃ νὰ ἐγενῇ γραφῇ ἀκόστα: μὰς νὰ πηγένῃ εἰς ἄλλον κόσμον, καὶ ἐν: δι:τολο, Ἄμει τῆς γραφῆς ἐναὶς καὶ ἐν μὰς ἐσσηίης, ὅλως ἤρθην εἰς τὸ χίρην μου, καὶ, εἰ τῇ μὰς ἐγραφεας, ὅλα τὰ ἐκαταλάβωμεν. Καὶ θία τὸν Μόσκον,

În cinci luni după preluarea domniei, pe data de 20 februarie 1578, Ecaterina expediază prima scrisoare. Aceasta a ajuns la destinație abia după un an și șapte luni, adică pe 5 septembrie 1579. Iată conținutul ei⁶: Cu Dumnezeu prea nobilei și iubitei mele surori,

τα λόγια θου ἐπεμπευμένη, ὅς μωρὸς καὶ ἀγνωστος, ὅπου ἐνε, θέλη τὰ εὐρῆ τὸ περὶ αὐτῆς, καὶ θέλη κατανεστῆναι εἰς τὴν πρὸς τοῦ κατὰστατη, νὰ ποὺ τὰ κέρια εἰς τὸν Γαλατῶ, ὅταν τὰ ἐποίη. Ἄλλο ἡγεῖσιν καὶ ἡ ἀδελφῆ, μὰς ἡ πρῶτης Ληογρέτης, ὁ εἰσέρο κενόρῳτῃ, καὶ δὲν ἡθέληας νὰ πικτεῖς, καὶ ἐπερ τοῦ Φραγκοπούλου τὸν ἦν ἀπὸ τὸν Γαλατῶ, τὸν Κωσταντῖνο, καὶ μὲν ἔχῃς κακὰ κερδία, ὅτι ἐμῆς δὲν σὲ ἀληθινότησωμε, μῶνῃ θέλω σοὺ στίλῃ ὅτι: ὑδρηγῇς ὁ θεός, καὶ ἡτῇ κατῇ χέρην, θέληας τὰ μαθεῖν ἀπὸ τὸν Μισρ νὰ Γατῶ Μανέττον, ἀπὸ τὸν Γαλατῶν, ὅτι ἀπὸ ἐδῶθεν ἐνε δι:τολο: ἄλλον οὐχί, καὶ ἡ χέρην: σοὺ καὶ καὶ καλῇ. Μαρτίω κε'.

Ἐκκετρήνα
ντόμα.

Καὶ ὁ ἀρέντης ὁ Μιχναὺ Βεϊβόδας πολλὰ σε χρηστῶ, καὶ σὲ παρακαλῇ καλὰ νὰ τοῦ πῆλῃς ἐνε πηλόπολο μισρ μωρῇ, καὶ νὰ ἐνε ἀπὸ κῖνα εἰς καλὰ τὰ φηογῆα.

(V)⁷ † Εἰς τὰς τιμὰς χείρας τῆς πρῶτης Μαριοῦρας Φραμπετζίνας, εἰς τὴν (θία) Βε:νετῖνη: τοῦλο: βῶς καὶ τιμὸς δοθεῖς.

doamna Marioara. Domniei Tale multe salutări și închinăciuni și Domnul Mihnea Voievod mult te salută pe Domnia-Ta și sora noastră Doamna Lucreția cu cumnatul nostru și se închină Domniei Tale și copiii ei și fetele ei și ginerele sunt toți bine și te salută pe Domnia Ta, și rugăm pe Domnul Dumnezeu să te afle pe Domnia-Ta scrisoarea mea în sănătate și mare mântuire, căci noi slăvă lui Christos și mulțumită rugăciunilor părinților noștri, Și pentru sănătatea D-tale suntem bine până acum. De asemenea, la 16 februarie printr-un Ragusan (locuitor din Raguză) am primit o scrisoare a Domniei Tale și am aflat despre

⁶ Iorga N – Contribuții la istoria Munteniei în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, Ed. Institutul de Arte Grația Cazal Gobe, București 1896, pag. 24.

sănătatea Domniei Tale și m-am bucurat mult afară că mi-ai scris Domnia Ta. Cum să gădesc aici o biserică frâncă (aparținerea ordinului călugăresc întemeiat de Sf. Augustin în sec. XIII franciscană) și vrei să vii aici și în această privință ce să-ți scriu Domniei Tale (se gândea la o biserică franciscană din Târgoviște).

Este adevărat Sora-mea este sângele meu și te doresc, dar locul acesta nu suferă ca eu de atâta vreme să mă port după ritualul grecesc și sora noastră tot așa și acum Domnia Ta. Să vii să mergem la o biserică frâncă și noi pe de altă parte la o altă biserică grecească. E rușine și ne disprețuiește lumea! Aici sunt locuitorii oameni sălbateci, nu sunt ca la Constantinopole și Pera unde-s amestecați grecii și frâncii la un loc și iarăși pe de altă parte, această țară nu e moștenitoarea noastră: aici suntem și mâine nu suntem, după voia lui Dumnezeu și ne aflăm în mâna turcului și vezi nu știu vom fi până la capăt. Domnia Ta ești în locuri bune și cât voi fi sănătoasă, voi îngriji de bine și să n-aibi grijă: cât va fi sănătos Mihnea Vodă nu te vom uita. Vedi Sora Mea, cum supărăm pe Dumnezeu, cine are pâine să mănânce să nu dea celui ce moare de foame? Nu Șede bine! De aceea mi-a dat Dumnezeu să avem și pentru noi și pentru ai noștri și pentru robii, nu numai pentru noi. Să fie sănătos Mihnea-Vodă și să nu te îngrijorezi Domnia-Ta: Dumnezeu are grijă și pentru ai voștri și pentru aceea. Alta nu mai este și anii Domniei-Tale fie și frumoși.

În București Munteniei Ecaterina Doamna Sora Domniei Tale.

Din scrisoare reies mai multe aspecte. Referirile numeroase la Dumnezeu și Christos, demonstrează că autoarea era o femeie deosebit de credincioasă, era de altfel înregul popor român. În al doilea rând, trebuie remarcat respectul pe care i-l arăta surorii sale, felul în care i se adresa în repetate rânduri fiind o dovadă în acest sens, ca și adâncă iubire dintre ele, a întregii familii, o constantă a Neamului Românesc, cheia perenității sale, dincolo de vitregiile timpurilor! Scrisoarea relatează despre starea de instabilitate a domnitorilor români aflați la bunul plac al sultanului și al sfetnicilor acestuia, căruia trebuiau să le plătească peșcheșuri însemnate, dacă vroiau să se mențină în scaun. Deși îmbrățișase religia ortodoxă, așa cum era poporul român, nu o sfătuia pe sora sa să vină la București, unde nu spune dacă i-ar găsi o biserică "frâncă", apartenența lor la două biserici diferite putând fi un motiv de "râs" pentru popor; locuitorii Bucureștiului și ai Țării Românești fiind "sălbateci nu cum sunt la Constantinopole și Pera". Acesta, fiind de altfel un alt motiv pentru care nu era de acord ca sora sa Marioara, să vină și să se stabilească la București. În ultimul rând, remarcă precizia localizării orașului București "Bucureștiu Munteniei", localizare care nu lasă loc nici unei confuzii necesară de altfel unei scrisori expediate în ultimul pătrar al secolului al XVI-lea!

Următoarea scrisoare este expediată la un interval de 10 luni de aceasta adică în luna decembrie a anului 1578⁷.

Ecaterina Doamna Munteniei, către Marioara Adorno, sora sa aflată la Veneția.

Cu Dumnezeu, sănătate și salutări de la mine, Doamna Ecaterina, atotă Ungro-Vlahia (mulți autori ai timpului desemnau Țara Românească în raport cu Ungaria) și de la domnul Mihnea Voevod către Domnia Ta, Doamna Marioara. Și am primit scrisoarea Domniei-Tale și am aflat despre sănătatea Domniei-Tale și m-am bucurat mult să te

⁷ Iorga N op.cit. pag.26

găsească scrisoarea mea în sănătatea Domniei-Tale. Și dacă întrebi despre noi, cu ajutorul lui Dumnezeu sântem bine până astăzi. Dar ca să scrii soro, de când mi-a dat Dumnezeu acest bine...

Cați aspri am dat Domnie Tale? Am dat întâiu cu punga cea roșie o sută de galbeni printr-un frânc penrtu ca să-ți aducă și alte două sute de galbeni prin Benetto da Gajan⁸. Și Domnia Ta mi-ai scris că vrei să-ți faci casă la mănăstire și atunci ți-am trimis două-deci de mii de aspri cu Benetto da Gojan și când ți-am trimis năstrapa (vas, portir, cupă) cu lingurile, alți două sute de galbeni și când ți-am trimis paharul și două blăni toscanese și două Samurai, nu blăni mari ci așa bucăți separate și maramele.

“S-a scris în luna Decembrie cu 2, 1578, anul de la Christos.

Scriu eu, Doamna Ecaterina a toată Ungro-Vlahia, Sora Domniei Tale”

αἰγραφες τὸ πρὸς ὑμῶν καὶ χάρις οὐκ οὐκ εἰς τὸ μοναστήριον. καὶ εὐχὰς σοὶ ἐπέστηλα ἡμεῖς χηλῆ-
τες ἀσπρῶν μετὰ τὸν Μανέτο τὰ Γατζία, καὶ ὅτι σοὶ ἐπέστηλα τὸν μαστράτε μετὰ χρολημέρα,
ἅλα διευκόλυντα φιλορρή, μετὰ τὸν Μανέτο τὰ Γατζία, καὶ ὅτι σοὶ ἐπέστηλα τὸ ποτήριον καὶ δύο γούνας
εἰς αὐτὰ καὶ εἰς αὐτοῦ ὅχι γούνας μεγάλας, μόνον αἰσὶν μόνον, καὶ τοὺς μαχαμαῶτες, καὶ
ἔβησε πᾶσα ἐν τῇ χηλῇ ἀσπρῶν, ἅλα διακόσμητα φιλορρή μετὰ τὸν Μανέτο τὰ Γατζία, καὶ ἐφόν-
τες ἐπέστηλα ὁ μα(κα)ρήτης ἀφάντες. ἵνα ἄνα μῆσοι χρόνος τόρα, ἔγὼ σοὶ ἀποτελέμενα ἐστραπόσητα
φιλορρή. πάλιν μετὰ τὸν Μανέτο τὰ Γατζία. καὶ νὰ μὴ γράψῃς ἐν τῇ ἐπερτήλῃ, νὰ ἡμεῖς καὶ
ἐγὼ, καὶ ἀνέμῃ ἐν ἐκείνῃ τὰ καταστήλα ἐν τῇ χηλῇ σοὶ ἐπέστηλα καὶ ἅλα, καὶ ἡ ἀδελφὴ σοὶ
ὅπως τῇ ἐπέστηλα, ἅλα τὰ αἰσπερτήλα, καὶ τὴν κασέτην, μετὰ καὶ ἐν ἡχο μίση, καὶ τὸ τῇ
μαχῇ, καὶ ποτήριον. “Ἄλλω γαρρηφῆς (αἰς) μέγιστον πᾶσαν χάριτη, διὰ νὰ ἔρῃς αἰὼν, καὶ νὰ μὴ ἄρῃς
τῇ δὲ οὐ φορῶν: εἰς τῇ τῇ ἡς Φράγγῃ, καὶ ἅλα τῇ αἰσπερὶς ὁ τόπος ἦται, καὶ
ἀλλὰ εἰς τοὺς ἀφάντες, καὶ ὅτι ἦν γονησὶς μας. Καὶ ἅλα οὐ παρακαλῇ ἀφάντης ὁ Μῆγος
Βοτῶδης, ὁ ἀνθρώπος σου, γὰρ εἰς σπηλίου(λα) ἔκοι τὰ καλὰ καλὰ, μπερῶν καὶ ἀρῶν καὶ θηλῶν.
Καὶ προσενηφῇ ὁ ἡγεμὴς Λουρῆτση μετὰ τῇς τὰ περὶ οὐ προσενηφῶν. Ὅχι ἅλα, καὶ ὁ
ὅτις μετὰ τῇ ἀδελφῇ σοὶ. Ἐγράφη μινῆσο διανεβρῆσο εἰς τὴν β’.

† φφφ, ἔτος τοῦ Χριστοῦ.

† Γράφω ἐγὼ νῦν ἡ κατεργῆνα πάσης Οὐγγροβλῆχης, ἀδελφῇ τῇ ἀφάντῃ σοὶ.

(Marg.) Τὰ χρολημέρα καὶ τὸ πποστραπῆ(ας) καὶ τότε δύο γούνας: τὰ τόσσα, ὅπως τὸ ποτήριον
τὸ ἀρῶν καὶ δύο σκαμνῶνα μνηρὰ καὶ τρεῖς μαχαμαῶτες καὶ ἕκαστο φιλορρὶ δόσι: πούλι τὰ (?) τε-
τρακόσια φιλορρῆ.

(V^o) Τῷ τιμωτάτῃ καὶ εὐγενεστάτῃ κρῶντῃ Μαρηώρῃ, εἰς τὴν Βενετία, εὐλαβῶς καὶ τιμῶς
δοκίμῃ.

Τιμωτάτῃ καὶ εὐγενεστῇ μου κρῶ ἀδελφοί πολλὰ προσωνύματα.

Τῇ...

Remarc că Ecaterina care deținea în fapt puterea în Țara Românească datorită vârstei fragede a fiului său, semnează această scrisoare ca un domnitor cu drepturi depline.

În al doilea rând, sumele mari de bani pe care ea le trimitea surorii sale, demonstrează că familia domnitoare a Țării Românești era deosebit de bogată!

Temerile Ecaterinei cu privire la instabilitatea domniei sale și a fiului ei s-au dovedit întemeiate. Astfel în luna iunie a anului 1583, ei sunt înlocuiți din scaunul Țării Românești de Petru Cercel (1583-1585) și nevoiți să plece în exil, după ce fuseseră aduși la Instambul, la Tripoli, pe Coasta Africană.

⁸ Iorga N – op.cit. pag.26: bancher venețian

Mihnea Turcitul și mama sa Ecaterina nu renunță însă la ideea redobândirii domniei. După doi ani de așteptări, cu sprijinul beglerbegului Greciei (reprezentantul sultanului otoman în această țară) și cu mari cheltuieli aceștia își recapătă domnia pe 6 aprilie 1585 înlocuindu-l pe Petru Cercel, care s-a dovedit a fi un om mai aplecat spre cultură, datorită vastelor sale cunoștințe, decât pentru cele legate de păstrarea domniei pentru un timp mai îndelungat. N-a putut contracara valorile oferite de Mihnea, precum am arătat la început.

Pentru acoperirea datoriilor făcute pentru recâștigarea scaunului, Mihnea Turcitul și mama sa Ecaterina, "au mai adaus în țară un bir ce i-au zis năpaste (numele însuși e elocvent) și au pus peste roșii un bir foarte mare și peste și găleată de pâine și dijmă den cinci stupi un stup⁹"

La scurt timp după redobândirea domniei, Ecaterina îi scrie Marioarei următoarea scrisoare¹⁰:

"Scumpa mea soră. Mult te salut pe Domnia-Ta și cu puterea lui Christos am ajuns bine în București și am aflat cu plăcere și pe Domnul fiul meu sănătos și bine (acum în vârstă de 21 de ani). Dar îți voi aduce aminte Domniei-Tale că atunci când eram în Rhodos ai trimis un om vrednic ca să vede unde ne găsim și cu acela ți-am trimis damasc vioriu, un postav leșesc și aflat negru și două... albe și mai scriu dacă le-ai primit până acum. Când a dat Dumnezeu și a venit la Constantinopole acel călugăr pe care l-ai trimis odată aici și mi-a cerut să-i dau de cheltuială, ca să-ți aducă Domniei-Tale și nu i-am dat nimic, dar am dat în mână lui Eduard da Gojano 10.000 de aspri ca să-ți dea Domniei Tale de cheltuială și primesce cele, puține ca și cum ar fi multe, și rugă pe Dumnezeu să fiu bine îți vom mai trimite noi Domniei Tale ce ne va da Dumnezeu. Alt nu e pentru acum și anii tei fie mulți și fericiți. Este datată, 30 martie 1586.

ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν μου καὶ ἀπὸ τοῦς ἀγαπῶντες τοῦ παλαιῶν μου, διὰ τὸ βέβαιον καὶ ἀσφαλὲς εἰς ἀδελφείαν σου. Καὶ αὖτις πάλιν ἂν ἀρτῆς ἡ ἀδελφεία σου διὰ τῆς τόμου τῆς μεγίστης τῆς ἀδελφείας μου, εὐφρανῶμαι ὡς τὴν πόλιν, διὰ τὸ ποτε δοκίμας ὑποὺς ἐκάρηται μεγάλῃς χρίμας, καὶ ἂν δόξῃ ὁ Θεὸς ὁρῶναι ἐπιβήτωρ ὄψεσθαι. Καὶ, ὅπως ἐγγράφη τὸν γραμῶν μου, μεταξὺς ἡμεῶν ἔχηται καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ μετρία τῆς ἀδελφείας μου.

Ἐμπροσθέν μου ἀδελφε. Τῶν ἀδελφῶν σου πολλὰ χαίρω, καὶ πρὸς τὴν δόνησιν τοῦ Χριστοῦ μου ἐκασταδωμένα ὡς τὸ Πανακρωτισθῆναι ὡς τῇ καὶ ἀπολαύσει καὶ τῶν ἀδελφῶν τῶν σου μου γράμῃ καὶ καλῇ, πάλιν δὲ βέβαιον ὡς ἀναγέρω τῆς ἀδελφείας σου, ὅταν ἔλθῃς ὡς τὴν πόλιν. Ἐστῆς εἶναι δέλωται νὰ δῶς τὸ πρὸς ἐπιβήτωρ σου καὶ μετ' ἐκείνου ἐστῆς τῆς ἀδελφείας σου καὶ καμωμένα μοι, εἶναι τοιοῦτοι καὶ ἀπὸ τῆς μοῦρας καὶ διὰ παρὰ τὸν ἄσπον. καὶ δὲν ἔξῃς ἂν τὰ ἐκείνης τῆς πόλεως. Ὅπως εἶπαι ὁ Θεὸς καὶ ἔλθῃς ὡς τὴν πόλιν, ὅπως ἐκείνη ἐκείνης ὁ ἱερὸς ἄγγελος, ὅπως ἔλθῃς ἐκείνην πρὸς σωτῆρ ἰδοὺ καὶ ἐπιβήτωρ με νὰ τοῦ δώσω ἔξωθεν νὰ εἶρῃ τῆς ἀδελφείας σου, καὶ δὲν τὸν εἶδον τόποτες, μὰ εἶπαι ὡς τὸ γέννη τοῦ Ταβάρου τὰ Γαλιάν ἄσπον. ἡ νὰ δώσω τῆς ἀδελφείας σου διὰ εἶδον, καὶ εἶδον τὰ ἐκείνη ὡς διὰ πολλὰ καὶ παρακάλε τὸν Θεὸν νὰ ἔλθῃς καλῶς πάλιν βέβαιον ἐστῆς τῆς ἀδελφείας σου εἰ δώσω ὁ Θεός. Ἐτερον εἶπαι διὰ τῆς ἄρας. Καὶ πολλὰ χροῖς σου καὶ καλῇ. Γενναίου 14. 1585 Χριστοῦ.

(Marg.) Καὶ νὰ μὴν τὸ πόρῃ πρὸς βάρῃς τὸ πρὸς δὲν ἔχωμαι πόρῃ εἶδον νὰ στήλωμαι, μὰ τὸν Μαῖον στήλω μετ' ὡρίστῃς νὰ τὰ δώσωμαι, νὰ σὺς τὰ γένουν καὶ ὡρίστῃς νὰ τὰ δώσωμαι τοῦ Μιστρ Τζίζου εἶπαι, καὶ ἡ ἀδελφεία σου νὰ τὰ πόρῃ ἀπὸ τοῦ Μιστρ Πατριάρχου.

(V^o) Τὶ τὸ γένουνται καὶ τιμωσάται κρᾶτῃς Μυρώνας Βυζαντινὸς τιμὸς δώβει τὸν ὡς τὰ Μωρᾶ, ὡς τὸν Σὺν Μαρίαν, ὡς τὴν Βενετιαν.

⁹ C.C. Giurescu, Dinu C Giurescu, Istoria Românilor vol 2, Ed. Știință și Tehnică București, 1976, pag. 257

¹⁰ N. Iorga, op.cit. pag. 64

Ca și în precedenta domnie Ecaterina trimite surorii sale mari sume de bani și stufe foarte valoroase.

Ultima scrisoare pe care o prezintă a fost trimisă de fiul Marioarei, Pascal, acesteia, tot din București¹¹, originalul fiind în limba italiană: Deoarece este foarte lungă, am selectat din ea pasajele mai interesante.

"Adi, 31 August 1587, în Bucuresci, maretă și onorată. Vei primi o altă scrisoare a mea din 18, cu adaos din 25, împreună cu aceasta ca răspuns cât privesc ceea ce spui că ai vre să fii Domnia Ta aici (câtă insistență din partea ei de a veni la București) și mie mi-ar plăcea foarte mult și cu prilej potrivit poate voi rândui și vor trimite să te aducă lucru care

Adi ultimo Agosto 1587, in Bucharesta.

Magnifica et honoranda. L'altra mia di 18, con postilla di 25, arette con questa. E, poi quella scritta, me attrovò la grata vostra di 24 augno. Per risposta, quanto ditte oh' vorrei anco voi eser qui per veder li vostri, et io averia molto a caro e con occasione di tempo forssi ordinarano e mandarano a ttorvi, che non modo poria eser che con soddisfazione a utile, ma pur a mio iudicio loro bisognaria ordinano e con provigione; così noi, come signora Prepia, non bisogna che dubite, che mai non si scordaremo di voi; di altra sorela sue non bisogna far disegno, nè in fatti, nè in parole. Li danari di aspri 20 milla, che son giù in viaglio, spero in Dio l'avere presto, e mi dirè quanti zeochini saran stati, che assai più di ducento sarano. A vostra sorela non oorre ditte altro, nome, come averè: «ò avuto li aspri 20 milla per man di Giovanni mi mandaste», e apreso dir un motto: «desidero intender, a Pasqual abè pagato zeochini ducento con lui scritovi?» — Di Paulina vi stendè troppo, che Giovanni lega. Che voll che dica? Maxime dove disse: sua madre non la voi vederè, dove oh' anco lui per mie parole ala puta avea preso amore

et a sua madre voleva rescriver a una lettera, a lui avea scriito. Como à visto vostra lettera, a pigliato in dispiacer e adegno, e mi non porò che conformarmi con suo voler; a sua madre scriverò lo sopra sto fatto, che ela è sicura di eser sua fia, e non vostra, e mi sò tanto quanto ale sue parole sento, e per mia sincerità presupono sempre sincero, ma, se ela vorrà così a non voler la veder, io farò peggio e si sarà dano suo, e tal sì dell'anima sua, s'ella non si contenterà di quel ch'è onesto e di quel che si pol far e aiutar sua fia, di che lei oerta e mi incerto. Di fodera per voi e ramini de argiento, con comoda occasione si parlarà, ma pur martori qui è mollo più cari che a Venetia, e di doasi costà è il meglio servirsi, e con vostra sorela bisogna a tempo e occasione parlar, al per non infastidirla, perchè l'ù molti penseri in testa. Signora Prepia è stata gravida e, avanti mia venuta, à disperso lo maschio. Quanto ditte aver inteso che Giovanni di continuo v'avevito di pano d'oro, quanto a questo, à drapi bellissimi di ogni sorte e come si convien; e altri portano, quali sentano (sic) dove iudica principe, come quel in ologio. E quanto ditte che avè inteso che fa quel che voi, e mi dico che fa quel che voi, e manco, per eser molto rispettoso, che, se lui e Prepia fuseno più audaci, poteriano mollo; Idio aiutarà. Quanto ditte che averi inteso che una neza, ch'è fiola de fiola de Mirzonia, voleva farsi noze per zerman di principe, che à nome Vlad Valvoda, l'è stà vero, e le noze son fatte in Bogdania, e principe l'è stato e domnia e tutti signori e la corte, forssi tre milla persone aiutato con principe, e al mio arivo erano tornetti. E quanto ditte che averi inteso che domnia, vostra sorela, si apelava a Constantinopoli con xaraclo, non è stato vero; xaraclo è mandato e tornetti chi l'à portato, tempo fa. E adesso a Constantinopoli per il principe stà Ben-Grande, homo savio e amico di principe, qual in sua absentia l'è aiutato mollo a tornar nel stato, al con sua prudentia, come anco bon danari, oh'è richissimo, di modo che, stante lui a Constantinopoli, domnia non ge andarà là, ma, quando lui non vi fusesse là, allora l'andarave qualche volta Radul Voivoda, poco più di 2 ani, mano e puto astuto, e un altro fiol de altra dona, piccolo, ma domnia par che vol tutto suo ben. Radul Voivoda. Signor Bernardo Kale mi scrive, dolendosi con me, dicendo aver inteso da voi, che mi a voi aveo ditto non voler andar per via di Ragusa, ma adì longo; et a me dice non avè voluto dir, essendomi amico

¹¹ N. Iorga, op.cit. pag. 51

nu numai ar pute să fie mulțumitor și de folos, dar după părerea mea, ar trebui chiar să rânduiească a se face și cu îngrijire...Despre Paulina (probabil, o fiică naturală a lui Pascal), spui prea pe larg. Ce vrei să-ți spun? Mai ales unde ai spus că mă-sa nu vrea s-o vadă ci cum a vedit scrisoarea Domniei-Tale s-a supărat și s-a înfuriat pe dânsa și eu n-am să pot face alta decât să mă îndrept după voia lui. Vaiu scrie lu mamei Paulinei...

Despre blană pentru Domnie-Ta și lighen de argint voui vorbi la vremea potrivită dar samurul aici e cu mult mai scump decât la Venetea și blana mai bine să o cumperi de acolo...cu sora Domniei-Tale, trebuie de vorbit la timp și cu prilej ca să n-o plictisim pe de o parte, fiindcă are multe gânduri în cap (treburile domniei) ceea ce spui că ai auzit cum că Ioan umblă îmbrăcat tot cu postav de aur cât despre acesta are postavuri foarte frumoase de orice fel și cum se cuvine și le poartă și alții care se află acolo unde judecă Domnul din Sfat (Ioan este fratele lui) Ceea ce spui că ai audiat că o nepoată care e fiică de fiică a Mărioarei trebuie să se mărite cu vărul primar al Domnului anume Vlad-Voevod a fost adevărat și nunta s-a făcut în Moldova și Domnul a fost de față și toți banii și curtea poate 3000 de doamnei să fi mers cu Domnul și la sosirea mea se întorsese. Și ceea ce spui că Doamna sora Domniei-Tale era așteptată la Constantinopole cu haraciul n-a fost adevărat haraciul a fost trimis și s-au întors cei ce l-au dus, acum câțva timp. Și acum la Țarigrad stă pentru Domn Marele Ban Ion Cantacuzino mare ban în Muntenia, om cu minte, care în timpul l-a ajutat mult să se întoarcă în domnie și cu înțelepciunea sa și banii săi căci este foarte bogat așa că pe timp cât timp va fi la Constantinopole, Doamna nu se va duce acolo; doar dacă n-ar mai fi acolo atunci s-ar duce câte o dată Radu Voevod care e ceva mai mare de trei ani, copil sănătos și deștept și cu un alt fiu din altă femeie mic dar Domnia Ta că eu ți-am spus că nu vreu să merg prin Raguza ci pe calea cea mai lungă... Dumnezeu știe ce e mai bine de acum înainte te rog bagă de seamă să nu mă pui în certă cu nimeni. În privința lui Salvaresso cât mi-ai spus la sosirea mea aici și când l-am vedut i-am spus ce trebuia, nu mai trebuie să-ți spun alta, fiindcă nu mai e în serviciul domnului nici al Doamnei, ca unul ce și-a cerut voie cum spune el și dându-i-se am dăruit 8000 de aspri acum face un fel de negoț și agonisesc cum pot mai bine. Iustinian va pleca îndată cu niște mărfuri ce va duce cu dânsul. Ioan fratele meu după ce Iuliu a luat voe de plecare pentru la sine a avut o năpaste de la Doamna dar fără voia lui, nici Iuliu nici Ioan n-au fost vinovați dar nu știe cine dracul îi vârse în cap doamnei că Ioan ar fi adt o scrisoare de recomandățune Domnului pentru Iuliu care era tot așa de adevărat cum nu este că eu sunt la Venetea și Domnia-Ta aici (se vede că Ecaterina nu avea o părere bună despre acest Iuliu). Îi spuse deci lui Ioan întâia supărare cu mânie mare: "Scii că ți-am dis să nu te amesteci în treburile lui și eu am simțit că ai dat o scrisoare de recomandățune pentru dânsul fiului meu și fără știința mea. Ioan știindu-se nevinovat a spus: "Prea strălucită Doamnă dacă e așa eu sunt nevrednic de ocrotirea Domniei-Tale, dar până în suflet îmi pare reu că sunt amestecat din închipuire, căci eu n-aș face, nici un lucru cu acesta nici altul împotriva poruncii Domniei-Tale. Ea s-a liniștit și l-a credsat, înainte de a pleca de la dânsa. Dar lui Ioan nu i-a ajuns atâtă, a spus Domnului, care a arătat adevărul și ea s-a liniștit cu totul și a spus: "Nu sciam lucrul cu sigur, dar după bănuiele la mânie am învinovățit, pe un nevinovat. Uneori se spune fără să se cugete!"

Ai Domniei Tale ca fii: Pascal și Ioan

Mult Măreței Doamne, Doamna Marioara Vallarega. La Veneția în Sf. Metieu din Murano.

La această scrisoare, sunt mai multe aspecte de reliefat. Este impresionantă dorința Marioarei de a veni la București, fie și temporar, la 10 ani după ce-și exprimase pentru prima dată această dorință Ecaterinei. În al doilea rând, existența unui copil nelegitim, Paulina, aruncă o pată asupra moralității acestui verișor al domnitorului Mihnea Turcitul, iar relațiile dintre el și aceasta, erau foarte proaste; dorința legitimă a Marioarei, adică a bunicii sale de a-i face să se înțeleagă, nu este încununată de succes!

În al treilea rând mărfurile, în special cele de lux, erau foarte scumpe cu prețuri superioare celor din Veneția. Pe urmă, și-n veacul al XVI-lea, se transmiteau tot felul de informații care nu erau adevărate, cum este aceia legată de plata haraciului de către Ecaterina însăși la Constantinopole. Boierii din sfatul domnului aveau straie din postav aurit!

În ultimul rând un aspect al dualității puterii este acela că Mihnea Turcitul numea în diferite posturi oameni de încredere, care erau recomandați de cineva; însă Ecaterina trebuia înștiințată în prealabil pentru a fi de acord cu respectiva recomandare, iar relațiile dintre aceasta și fiii Mărioarei, erau destul de încordate, cu multă suspiciune între ei. În ultimul rând Ecaterina dă dovadă de o mare profunzime și loialitate, prin afirmația finală valabilă și după mai bine de patru secole: “uneori se spune fără să se cugete”.

În anul 1591, Mihnea Turcitul refuză să plătească Porții suma de 1.000.000 de aspri, o solicitare extraordinară, “din datoriile cele vechi¹²” și este mazilit din nou. A fost dus la Istanbul și anunțat că va fi exilat la Alep. Temându-se pentru viața sa, Petru Cercel fusese omorât de altfel, acesta se convertește la mahomedanism și primește sangiacatul de Nicopole odată cu numele de Mehmet-Bei. Comentând acest aspect, Nicolae Iorga afirmă¹³:” dornic de viață și lacom de bani, Mihnea s-a turcit”.

A murit în anul 1601 în același an în care era ucis pe Câmpia Turzii Mihai Viteazul.

Aceste scrisori reprezintă singurul aspect pozitiv al tristei sale domnii și trebuie puse la loc de cinstă în patrimoniul bucureștean.

The first Letters Sent Abroad, from Bucharest

SUMMARY

This article draws the attention upon four letters sent from Bucharest, during the XVI th century. Difficult enough to read, they are a good opportunity to learn about those people, about their habits and problems, as they were rulers of Wallachia and were among the very few people who knew to write.

¹² Giurescu C C., Giurescu dinu, op. Cit. Pag.165

¹³ N. Iorga, op.cit. pag. 98